

כמה גדול כחה של תפלה אפי' ב'הרהור' בלבד!

« יציאת מצרים - ע"י כח התפלה

כתוב בפרשתנו שמרעה"ה שאל את הקב"ה, וְאָמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ מָה אֲמַר אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה אֲהִיָּה אֲשֶׁר אֲהִיָּה (שמות ג, יג-יד), ופירש"י, "אהיה עמם בצרה זו, אשר אהיה עמם בשיעבוד שאר מלכויות. אמר לפניו, רבש"ע מה אני מזכיר להם צרה אחרת, דיים בצרה זו, אמר לו יפה אמרת וכו'", וצריך להתבונן למה באמת הזכיר הקב"ה שאר גלויות ושיעבודים.

והרמב"ן פי' על פסוק זה כדלהלן: "והכונה להם בזה, כי משה אמר לפניו יתברך, ואמרו לי מה שמו, שיגיד להם השם שיוורה הוראה שלמה על המציאות ועל ההשגחה, והקב"ה השיבו למה זה ישאלו לשמי, אין להם צורך לראיה אחרת כי אהיה עמהם בכל צרתם יקראוני ואענם, והיא הראיה הגדולה שיש אלהים בישראל קרובים אלינו בכל קראנו אליו ויש אלהים שופטים בארץ", עכ"ל הרמב"ן.

למדנו בדברי הרמב"ן שמיד בתחילת היותנו לעם ה', אמר הקב"ה כי אם ירצו אות ומופת על מציאות ה' והשגחתו בכלל, והשגחתו על ישראל בפרט, האות לזה הוא מכח התפילה, שרואים שהקב"ה שומע ומקבל תפילותינו, וזה מורה על אלוקותו והשגחתו ית"ש בעולם, ושכל פרט ופרט ממעשי העולם הוא בהשגחה והנהגה פרטית.

ולפי"ז אין 'ואהיה עמהם בצרה אחרת' בשורה על עוד צרות ושיעבודים שיבא להם ח"ו, אלא הכוונה היא על הקשיים היום יומיים, שכאשר תראו שכשאתם פונים אל הקב"ה בכל יום ויום, על כל מה שלא יבא עליכם, והקב"ה מושיע אתכם, זהו ראיה שאכן הקב"ה שולט בכל העולם כולו, ומשגיח בפרטות על כל אחד ואחד.

ובאמת גאולת מצרים היה בכח התפילה, כמו שנאמר בפסוקים וַיִּאָּנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֶבְדָּה וַיִּזְעְקוּ וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל הָאֱלֹקִים מִן הָעֶבְדָּה וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת נַאֲקָתָם (שמות ב, כד) וכתב הרמב"ן (שם כה) "כי אע"פ שנשלם הזמן שנגזר עליהם, לא היו ראוים להגאל וכו', אלא מפני הצעקה קבל תפלתם ברחמיו".

וכתב עוד הרמב"ן (שם יב, מב) וז"ל: "ומן הידוע, שהיו ישראל במצרים רעים וחטאים מאד, ובטלו גם המילה וכו', ועל כן ארך גלותם וכו', והיה ראוי שיתארך יותר, אלא שצעקו והרבו תפלה, וזה טעם 'ויאנחו מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם, וישמע אלוקים את נאקתם וכו', כי לא היו ראוים להגאל מפני הקץ שבא, אלא שקבל צעקתם ונאקתם מפני הצער הגדול שהיו בו", עכ"ל.

והרי לנו שאף שלא היו צדיקים גדולים כלל, ואדרבה היו רעים וחטאים מאוד, אפ"ה גאל אותם מחמת שצעקו והרבו בתפלה, ולפי"ז מובן ביותר דברי הרמב"ן הנ"ל, שעצם מציאות גאולתם מוכיח כי הקב"ה שומע ומקבל את תפילותינו בכל קראנו אליו, וקבלת התפלות היא ההוכחה שהקב"ה שליט על הכל, ורואה הכל, ועושה בכל העולם כולה מה שהוא רוצה.

« גדול כח התפלה שאפילו בהרהור לבד נשמעת

והנה, מצינו במדרש תנחומא (אמור ט"ז) שאמרו וז"ל: "כשיהיה אחד מישראל מהרהר בליבו עבירה או דבר רע, אין הקב"ה מצרפה למעשה, שכן דוד אומר אָן אִם רָאִיתִי בְּלִבִּי לֹא יִשְׁמַע ה' (תהלים סו, יח), ומה הקב"ה

שומע, בשעה שאדם עומד ומהרהר בתפלה, שנאמר אָכֵן שְׁמַעַתָּ קוֹל תְּחַנְּנֵנִי וכו' (תהלים לא, כג), ע"כ, ומפורש שאפילו מחשבת תפילה שהאדם עומד ומהרהר בליבו, הקב"ה שומע ומקבל.

והנה לכאורה צריך להבין את דברי המדרש, שהרי אמרו במדרש שמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, וא"כ ההיפך ממחשבה רעה הרי הוא מחשבה טובה, ולא מחשבת 'תפלה', וא"כ מנין להם לחז"ל שמי שמהרהר בתפלה הקב"ה מצרפה למעשה.

עוד הקשו המפרשים על המדרש, שאם כבר נאמר שקאי על 'מחשבת תפלה', אולם למה צריך להביא ראיה מפסוק אחר של אָכֵן שְׁמַעַתָּ קוֹל תְּחַנְּנֵנִי, הלא בפסוק הראשון בעצמו שהביא המדרש, כבר כתוב בפירוש לכאור' שהקב"ה שומע לקול התפלות, שכן הפסוק של אָן אִם רָאִיתִי וגו', מסתיים באָכֵן שְׁמַעַתָּ אֱלֹקִים, הקָשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי, וא"כ למה צריך המדרש להביא ראיה מפסוק. (והאמת היא שבכמה דפוסים נדפס הפסוק אכן שמע אלוקים, אולם לפי גירסא שלפנינו הדברים צריכים ביאור).

והנה בגמ' (קידושין מ.) דרשו עה"פ אָן נִדְבְּרוּ יְרָאִי יְהוָה אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב יְהוָה וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זְכוֹרֹן לְפָנָיו לִירָאִי יְהוָה וּלְחֹשֶׁבִי שְׁמוֹ (מלאכי ג, טז), כדלהלן: "מאי 'לחושבי שמו', אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, שנאמר "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'".

והמהרש"א על המקום מדגיש, דמה שאמרו 'חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה', 'נאנס' דווקא נקט, כי אם לא נאנס, הרי הוא עובר ומבטל מצות עשה, ולכן נאנס דווקא.

ולפי זה יוצא, שגם אצל מחשבה טובה, לכאור' לא ייחשב המחשבה למצוה רק אם 'נאנס' ולא היה יכול לעשותו בפועל, וא"כ מן יימר שמי שמהרהר בתפלה גם באופן שהיה יכול להתפלל בפיו, תפלה כזו ג"כ חשובה מאד והקב"ה מצרפה למעשה, ולכן כשהמדרש רוצה להביא ראיה ולהדגיש שאצל תפלה נחשב הרהור גם שלא באונס כמו תפלה בפועל, לא הביא המדרש ראיה מהמשך הפסוק, שאז היינו אומרים שזה היפך מפירוש תחילת הפסוק, וכמו שבהתחלה רק 'אונס' הקב"ה מצרפה למעשה, גם מה שלומדים מהמשך הפסוק קאי רק על במצב של אונס, אלא הביא ראיה מפסוק אחרת, ללמדנו שבכל אופן נחשב הרהור בתפלה, כתפלה בפועל.

עוד מפרש המהרש"א, דלכאור' כיון שנתבאר שמחשבה טובה שאין הקב"ה מצרפה למעשה זהו רק כשנאנס, ר"ל כשמן השמים מנעוהו מלעשותו, ולא כשמעצמו בבחירתו הוא נמנע מלעשותו בפועל, א"כ אולי גם אצל מחשבה רעה - שאין הקב"ה מצרפה למעשה - נאמר, שהיינו דוקא אם לא נאנס באי עשיית העבירה בפועל, אלא האדם מעצמו בבחירתו הטובה נמנע מלעשותו, אבל אם נאנס ומן השמים מנעוהו מלעשות החטא הפועל, אולי בזה הקב"ה כן מצרף את המחשבה למעשה.

אולם כאשר אמרו חז"ל (ב"ב קסד): "שלש עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום, הרהור עבירה ועיון תפילה ואבק לשה"ר", א"כ פשיטא שאין הקב"ה מצרף מחשבת עבירה למעשה, כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, וא"כ בע"כ לומר שכוונת הגמ' היא אפילו באופן שנאנס ולא עשה את העבירה, אפ"ה הקב"ה אינו מצרפו למעשה.

בדברים אחרים שלא מענין התפלה, אשר אין לך זלזול גדול מזה, ותפילה כזו הלא אין בה קרבת אלוקים.

נקודה השניה היא, חיזוק בתפלה 'בכל כוחו' היינו לא להתרפות מלהתפלל בשום מצב שהוא ולהאמין שהקב"ה שומע תפילת כל פה, ואין שום תפלה חוזרת ריקם, גם אם אינו נראה לו שנענה מיד, יחזור ויתפלל, שנאמר קנה אֵל ה' חֶזֶק וַיֵּאמֶץ לְבָבְךָ וְקָוָה אֶל ה', ופירש"י 'קוה והתחזק ולא תמשוך ירך, אלא חזור וקוה', ובמדרש (דבר פ"ב, יב) דרשו על פסוק זה, 'הוי מתפלל וחוזר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך', ובמדרש שמואל (פ"ד) אמרו, "יש תפלה שהיא נענית למאה שנה מאברהם, ואברהם בן מאת שנה, יש תפלה שהיא נענית לתשעים שנה משרה, שנאמר ואם שרה הבת תשעים שנה תלד, יש תפלה שהיא נענית לשמונים שנה ממשה, ומשה בן שמונים שנה וכו'".

ובאמת ענין זה שהקב"ה רוצה ותובע מאתנו לחזור ולהתפלל בלי רפיון, זה גופא הוא אות ומופת שהשי"ת קרוב אלינו בכל קראינו אליו, ושהקב"ה חפץ בתפילות ישראל, כי במלך בשר ודם אם בא אדם ומבקש בקשה, והמלך עדיין לא נתן לו, ועומד וחוזר ומבקש שוב מן המלך, אינו אלא חוצפה ועזות פנים, משא"כ אצל הקב"ה מלך מלכי המלכים, אנחנו מחלים את פניו ג' פעמים ביום, ולא עוד אלא שהקב"ה דורש מאתנו שאם לא נענו אזי שנחזור ונתפלל.

והסיבה היא כי הקב"ה שמח ומתאוה לתפילותינו, ונהנה שמבקשין שוב ושוב, ואדרבה יתכן שכל הסיבה שעדיין לא נענה, הוא משום שהקב"ה רוצה שנתפלל יותר, ונחזור ונתפלל, ונחזק בטחוננו ואמונתנו בו ית', לידע ולזכור שהכל רק ממנו ית"ש, וכמו שאמרו (מדרש תהילים קט"ז) הקב"ה מתאוה לתפילתן של ישראל.

« לא להתייאש מלהתפלל בשום מצב שהוא »

והנה תחילת הפסוק שהביא התנחומא של 'אכן שמעת קול תחנוני', הוא וַאֲנִי אֶמְרָתִי בְּחַפְזִי נִגְרָזְתִּי מִנְּגִד עֵינֶיךָ (תהלים לא, כג), ופירש הרד"ק, שתיבת 'נגרזתי' הכוונה כמו 'נגרזתי', מלשון גרזן וחיתוך, היינו שדוד המלך אומר ואני אמרתי וחשבתי באותה העת שנחתכתי והושלכתי מנגד עיניך ולא תפנה אלי עוד, אכן שמעת קול תחנוני בשועי אליך.

והנה כתב הרמב"ן על הפסוק כי מי גוי גדול אשר לו אֱלֹקִים קְרִיבִים אֵלָיו פֶּה אֱלֹקִינוּ בְּכָל קְרָאָנוּ אֵלָיו (דברים ד, ז), שבפסוק הזה מפורש ששורש כח התפילה ושורש קבלת תפילתנו בכל קראנו אליו הוא מתוך קרבת ה' אלינו.

ולפי מה שנתפרש למעלה במדרש על הפסוק 'אכן שמעת וגו' - מובן, שבפסוק הזה נרמז ביתר שאת, איך שדוד המלך חשב שאין לו שום עצה ותקוה, כי הרגיש שהושלך מלפניו ית', 'נגרזתי מנגד עיניך', וא"כ גם תפילתו לא יתקבל, כי התפילה צריכה להיות כעומד לפני המלך, אולם ע"ז מסיים "אכן שמעת קול תחנוני", כי אפילו תפלה בהרהור הקב"ה שומע, ובמיוחד תפלה בהרהור שמגיע מתוך תחושה שאינו יכול להוציא בפיו, שצעקה כזאת גדולה יותר מתפלה כדאי' בזה"ק הנ"ל, ובה התנחם שהקב"ה לא יעזוב אותו בשום מצב שהוא.

ומכאן יש לנו חיזוק נורא בעבודת התפילה. כי היצה"ר מפתה לאדם לחשוב כאילו עבודת התפילה הוא מעלות הצדיקים, ואיננו נוגע אליו, אבל האמת למדנו כאן מדברי המהרש"א שאפילו כשהתפילה אינה כראוי, ויש הרהורי עבירה ומחשבות זרות בתפילה, אפ"ה הקב"ה שומע ומקבל, ובדברי הזוה"ק והתנחומא נתבאר יותר, שאפילו כשאינו מתפלל, ויש רק הרהור של תפילה ובקשה לפניו, הקב"ה שומע ומקבלו, וזהו הלימוד שעלינו ללמוד מן הפרשה, ולהוסיף חיזוק ואומץ בעבודת התפילה.

וממשיך המהרש"א ואומר, שלכן דרשוהו מהפסוק אָנֹכִי אִם רָאִיתִי בְּלִבִּי לֹא יִשְׁמַע ה', כי המשך הפסוק הוא אָכֵן שְׁמַע אֱלֹקִים הַקְּשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי, והכוונה היא, שאע"פ שאין אדם ניצול בכל יום מהרהור עבירה בתפילתו היינו שאין מכוונים כראוי, כמו שפירשו התוס' שזהו פ"י של 'עיון תפילה' שעליו אמרו חז"ל (שם) שאין אדם ניצול ממנו בכל יום, עכ"ז שְׁמַע אֱלֹקִים הַקְּשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי, ועל זה מסיים דוד המלך בְּרוּךְ אֱלֹקִים אֲשֶׁר לֹא הִסִּיר תְּפִלָּתִי וְחִסְדּוֹ מֵאֵתִי, והכוונה היא, כי חסד מיוחד הוא מה שהקב"ה שומע ומקבל אפ"י התפלות שיש בה מחשבות זרות.

ולפי יש לנו עוד הסבר למה לא מביא המדרש את המשך הפסוק, כי לפי פ"י המהרש"א קאי המשך הפסוק על מי שאינו מכוון כראוי בתפלה, והתנחומא רוצה להביא ראיה שגם מי שאינו מתפלל כלל וכלל בפיו, רק עומד ומהרהר, תפלתו נשמעת, ולכן צריך להביא פסוק אחר.

« יש דרגה של תפלה של 'רק' בהרהור »

אולם בזה"ק אנו מוצאים מאמר נורא, שיש דרגה מיוחדת של תפלה בהרהור שא"א להגיע אליו ע"י תפלה בפיו. שעל הפסוק בפרשתינו וְעָתָה הִנֵּה צֹעֶקת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי (ג, ט), אמרו בזה"ק (שמות כ.) כדלהלן: "אמר רבי יהודה גדולה צעקה מכולן, שצעקה היא בלב, הדא הוא דכתיב צעק לבם אל ה' (איכה ב, יח), צעקה וזעקה דבר אחד הוא, וזה קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה וכו', אמר רבי ברכיה בשעה שאמר הקב"ה לשמואל נחמתי כי המלכתי את שאול לְמֶלֶךְ (שמואל א' טו, יא), מה כתיב וַיִּחַר לְשִׁמּוֹאֵל וַיִּזְעַק אֶל ה' כָּל הַלַּיְלָה (שם), הניח הכל ולקח צעקה, משום דהיא קרובה לקוב"ה יתיר מכולהו, הדא הוא דכתיב וְעָתָה הִנֵּה צֹעֶקת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי. ת"ר האי מאן דצלי ובכי וצעיק עד לא יכיל למרחש בשפוותיה, האי צלותא שלימתא דהיא בלבא, ולעולם לא הדרא ריקניא וכו', (תרגום: מי שמתפלל וצועק עד שאינו יכול לומר בשפתי, זו תפילה שלימה היא, שהיא בלב, ולעולם אינה חוזרת ריקם), עכ"ל הזוה"ק.

ומפורש בדברי הזוה"ק שהכח שהביא את הישועה במצרים, היה בכח 'צעקת' בני ישראל, וצעקה גדולה יותר מכל מיני התפילה, כי צעקה היא מעומק בלב, באופן שאינו יכול להוציאו בשפתי, ותפילה זו לעולם אינה חוזרת ריקם.

« תפלה צריכה חיזוק תמידית »

אמרו חז"ל הק' (ברכות לב:) "ת"ר ארבעה צריכין חיזוק ואלו הן תפילה וכו', תפילה מנין' שנאמר קוה אל ה' חֶזֶק וַיֵּאמֶץ לְבָבְךָ וְקָוָה אֶל ה' (תהלים כז, יד), ופירש"י 'צריכין חיזוק - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כוחו'.

ואפשר ללמוד מדברי רש"י אלו, על שני נקודות חולשה שיש בענין התפלה, הא', חיזוק כללי בעצם התפלה, וכמו שאמרו בגמ' ועל זה אמרו רז"ל (ברכות ו:) עה"פ (תהילים יב, ט) כָּרַם זָלוּת לְבַנֵּי אָדָם (תהלים יב, ט), 'אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן', ופירש"י 'דברים שעומדים ברומו של עולם - כגון תפילה שעולה למעלה'.

ובודאי אין כוונת רז"ל על קלים וריקים המזלזלים בתפילה ח"ו, אלא ביראים ושלמים עסקינן, ואפ"ה מזלזלים בתפילה, והכוונה שאין יודעים עד היכן הדברים מגיעים, וכמה גדול רוממותה ומעלתה של התפילה, ואין משכילים להבין שהיא עומדת ברומו של עולם, וזה נחשב לזלזול, כי כל שאינו מחשיב הדבר כפי ערכו ורום מעלתו, לזלזול יחשב, כי כשהאדם עומד בכוונה הנכונה ומבין ויודע שתפילתו עולה למעלה, לרומו של עולם, אזי ממילא כל התפילה היא באופן אחר לגמרי.

ובזמנינו רואים בעיני בשר איך שבעונותה"ר בני אדם מזלזלים בהם, ונפרצו הגדרים לגמרי ובטלה הבושה, ובאים מאוחר לתפילה ועסוקים

